

Y. Korneeva, PhD. In Economics, Research fellow,
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv

IMPACT OF THE FLEXIBLE EXCHANGE RATE REGIME ON THE EFFECTIVENESS OF THE MONETARY TRANSMISSION MECHANISM IN POLAND DURING THE CRISIS

The effective functioning of a market economic system envisages the introduction of an appropriate monetary and exchange rate policies that have a significant impact on all economic processes in the country. The correct choice of the exchange rate regime coupled with well-designed monetary strategy are creating the necessary conditions for transformational changes on the way to a market economy. This article examines the effectiveness of the monetary transmission mechanism in Poland in the context of the integration process and influenced by the world financial crisis. For this study econometric modeling was used; the main determinants were the money supply, foreign exchange reserves, interest rate and exchange rate.

Keywords: monetary policy, monetary transmission mechanism, fixed exchange rate regime, floating exchange rate regime, mechanism of the interaction of monetary and exchange rate policies.

СУЧАСНА СИСТЕМА МІЖНАРОДНОГО ПРАВА

УДК: 347.736

О. Бірюков, д-р юрид. наук, проф.
КНУ імені Тараса Шевченка, Київ

БАНКРУТСТВО ФІЗИЧНИХ ОСІБ: РОЗРОБКА МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ

Стаття присвячена одній із найновіших концепцій у сучасному приватному праві – банкрутствам фізичних осіб. Автор статті звертається до процесу уніфікації норм права у цій новій сфері регулювання суспільних відносин. У статті дається огляд діяльності Світового банку у сфері вивчення існуючих у світі систем банкрутства фізичних осіб та розробки рекомендацій для законодавців країн, які мають намір впровадити юридичні процедури банкрутства фізичних осіб чи удосконалити існуючі системи регулювання цих правовідносин.

Ключові слова: банкрутство фізичних осіб, Кодекс США про банкрутство, неспроможність, Світовий банк, уніфікація норм права.

Процедури банкрутства традиційно пов'язують з підприємництвом. Тому банкрутство визнавалося, та й зараз визнається у більшості країн світу, частиною комерційного (приватного, цивільного, торговельного, підприємницького тощо) законодавства [1, с. 77]. Багатовікова історія розвитку цього інституту приватного права підтверджує це – практично в усі часи процедури банкрутства спрямовувалися на розв'язання заборгованості учасників економічної діяльності. Разом з тим в історії розвитку цієї сфери законодавства окремих країн світу існували приклади поширення дії відомих юридичних механізмів й на осіб, не пов'язаних з підприємницькою діяльністю. Наприклад, в Російській імперії у XVIII столітті розрізнялися так звана торговельна і неторговельна неспроможність [2, с. 107].

Сьогодні ідея надання громадянам права звертатися до законодавства про банкрутство для розв'язання своїх майнових проблем набуває поширення. Досить часто цю нову сферу законодавства у багатьох країнах світу називають споживче банкрутство (*consumer bankruptcy*), оскільки вона тісно пов'язана зі споживчим кредитуванням.

У багатьох країнах світу сьогодні триває процес впровадження у національне законодавство юридичних засобів розв'язання проблем заборгованості громадян шляхом визнання боржників неспроможними з наступним відкриттям передбачених, як правило, в окремому законі юридичних процедур. В останні кілька років у країнах Європейського континенту пройшла хвиля прийняття спеціальних законів або введення відповідних положень у закони про неспроможність (банкрутство).

Відомо, що перше системне впровадження комплексу юридичних засобів щодо банкрутства фізичних осіб відбулося у США, коли в 1984 р. у результаті найбільшої в країні реформи відповідного законодавства Кодекс про банкрутство було доповнено окремим розділом. Сьогодні Розділ 13 Кодексу США про банкрутство "Врегулювання заборгованості осіб з постійними доходами" став прикладом для більшості країн світу [3, с. 291].

Банкрутство фізичних осіб – підприємців стає однією з найактуальніших тем наукових дискусій у світі.

Дебати навколо доцільності впровадження чи, як іноді говорять, перенесення так званого корпоративного банкрутства на фізичних осіб – підприємців, тривають й в Україні. До досліджень на цю тему вітчизняні учені тільки починають звертатися, а окремі публікації носять скоріше ознайомчий характер з цими достатньо нетрадиційними для некомерційної сфери правового регулювання суспільних відносин способами розв'язання проблем заборгованості [4, с. 11]. Тільки кілька наукових публікацій на цю тематику можна знайти в Україні [5].

Звернення не тільки практиків, а й науковців до ідеї впровадження механізмів банкрутства громадян в Україні зумовлена кількома причинами. У 2009 році був розроблений законопроект про банкрутство фізичних осіб – підприємців: проект Закону України "Про внесення змін до деяких законів України (щодо банкрутства фізичної особи)", зареєстрований у Верховній Раді України 27 березня 2009 р. за номером № 4273. На круглому столі, на якому було представлено цей законопроект, зазначені законодавчі пропозиції були розкритиковані [6].

Аналіз підходів щодо впровадження зазначених правових механізмів у країнах світу свідчить про те, що у кожній окремій країні створюється свій унікальний набір юридичних засобів розв'язання проблем економічного характеру фізичних осіб [7, с. 23]. Цьому є достатньо зрозуміле пояснення: ці досить специфічні юридичні способи розв'язання проблем заборгованості базуються на місцевих культурних, релігійних, правових, економічних і, навіть, мовних традиціях, що склалися у кожній країні. Необхідно зазначити, що такі відмінності є іноді надзвичайно суттєвими, а це практично унеможлиблює в таких умовах розробку узгоджених міжнародних правил регулювання цих правовідносин.

Враховуючи зазначене та те, що ця сфера є важливою як для ринкових економік, так й для створення єдиного міжнародного фінансового порядку, виникла необхідність вивчення досвіду впровадження таких механізмів у світі, а на основі здійсненого аналізу розробити рекомендації для країн, які розглядають можливість впровадження таких юридичних процедур чи мають

намір вдосконалювати існуючі. Світовий банк виступив ініціатором вивчення стану регулювання цих відносин у країнах світу і розробки таких рекомендацій.

Світовий банк розглянув таку пропозицію 11 січня 2011 року на засіданні Цільової групи експертів з питань банкрутства, яка займається розробкою і вдосконаленням міжнародних стандартів регулювання відносин неспроможності у сфері комерційної діяльності та систем захисту прав кредиторів⁷. На цьому міжнародному форумі були присутні представники ЮНСІТРАЛ, МВФ, ЄБРР, ІНСОЛ, Асоціації незалежних банків, Міжнародної асоціації юристів та представники спеціалізованих національних організацій, зокрема, керівники Американського інституту банкрутства, Американської асоціації юристів та низки Європейських та інших регіональних організацій. На цьому засіданні за підтримки представників міжнародних організацій, які проводять дослідження з уніфікації норм права у сфері торгівлі, Світовий банк отримав мандат на проведення дослідження з практики впровадження процедур банкрутства щодо фізичних осіб у країнах світу і підготовку порівняльного аналізу. Для цього була створена спеціальна робоча група, в яку увійшли найвідоміші фахівці у сфері банкрутства: судді, учені, практикуючі юристи, представники національних регуляторів і розробники політики у країнах світу.

Останні два з половиною роки Робоча група працювала в режимі постійного обміну ідеями, думками, обговорення проектів документу та врахування пропозицій з використанням електронних засобів зв'язку. Крім того, було проведено два засідання членів Робочої групи.

Перше дослідження [8], підготовлене групою дослідників під керівництвом експерта з питань банкрутства Світового банку Адольфо Руїона (*Adolfo Rouillon*), було оприлюднене на першому засіданні Робочої групи у 2011 році. На цьому засіданні був наданий загальний порівняльний огляд підходів до процедурних особливостей визнання фізичних осіб неспроможними. Цю секцію вів старший експерт з питань неспроможності Світового банку Адольфо Руїон (*Adolfo Rouillon*), а Джейсон Кілборн (*Jason Kilborn*), США; Олександр Бірюков, Україна; П. Р. Чінієн (*P. R. Chinién*), Маврикій; Казухіро Янахіра (*Kazuhiro Yanahira*), Японія та Луїс Фернандо Валенте де Пайва (*Luiz Fernando Valente de Paiva*), Бразилія виступили з доповідями.

На засіданні Робочої групи, що було проведено у м. Вашингтоні, США 12-13 грудня 2012 року, автори проекту Порівняльного аналізу у складі голови групи Джейсона Дж. Кілборна (*Jason J. Kilborn*), керівника секретаріату від Світового банку Хосе М. Гаррідо (*José M. Garrido*) та членів комісії Чарльза Д. Бута (*Charles D. Booth*), Йохани Ніємі, (*Johanna Niemi*), Ієна Д. С. Рамсея (*Iain D. C. Ramsay*) представили фінальний проект звіту, виконаного у форматі порівняльного аналізу з пропозиціями для законодавців.

В результаті тривалої роботи членів Робочої групи і фахівців з усього світу, які у різних формах брали участь у розробці спільного документу з'явився Порівняльний аналіз систем банкрутства фізичних осіб. У зазначеному документі наведені результати аналізу законодавства про банкрутство фізичних осіб, що діє у 59 країнах світу, 25 з яких – країни з високим рівнем доходу, а 34 – з середнім та низьким. Населення цих країн складає 67%

⁷ Автор цієї статті був учасником цього заходу, де виступив з доповіддю. Див.: Best Practices in the Insolvency of Natural Persons, Task Force Meetings: Rapporteur's Synopsis // Susan Block-Lieb, Fordham Law School. – The World Bank, Insolvency and Creditor/Debtor Regimes Task Force, 2011. Документ можна знайти в мережі Інтернет за адресою: http://siteresources.worldbank.org/EXTGILD/Resources/WB_TF_2011_Consumer_Insolvency.pdf.

всього населення землі. Текст остаточного документу розміщено в мережі Інтернет у травні 2013 року [9].

Хоча кінцевий документ й отримав назву звіт, але за змістом він є результатом порівняльного дослідження основних систем регулювання відносин із неможливості фізичних осіб – не підприємців виконати свої майнові зобов'язання. Разом з тим, документ містить рекомендації законодавцям країн світу, які розглядають можливість увести у національне законодавство процедури банкрутства фізичних осіб. Певною мірою, їх можна назвати міжнародними стандартами, оскільки на сьогодні Порівняльний аналіз Світового банку є єдиним у світі документом, в якому міститься бачення ефективної системи регулювання відносин неспроможності фізичних осіб – не підприємців.

Аналіз існуючих у світі систем банкрутства фізичних осіб, що міститься у зазначеному документі, має стати зразком для конструювання ефективної системи регулювання цих правовідносин, а розроблений документ повною мірою може слугувати орієнтиром для законодавців у реалізації їх намірів побудувати працюючу систему розв'язання проблем заборгованості шляхом застосування відомих у світі юридичних процедур.

Крім того, розроблені фахівцями Світового банку рекомендації мають підтримувати світову фінансову систему через уніфікацію підходів у правовому регулюванні важливих суспільних відносин, а в кінцевому рахунку надати країнам світу дієвий механізм протидії фінансовим кризам.

Оскільки Україна взяла за себе зобов'язання перед Міжнародним валютним фондом почати розробляти систему правового регулювання відносин неспроможності фізичних осіб, впевнені рекомендації Світового банку можуть стати відправною точкою у моделюванні в країні нової сфери законодавства з регулювання суспільних відносин. Впевнені, це є важливим як для держави, яка може продемонструвати, що вона здатна виконувати свої міжнародні зобов'язання, так й для громадян, які отримують зрозумілі, прозорі та ефективні юридичні способи розв'язання проблем заборгованості та захисту своїх майнових інтересів у складних для них ситуаціях, пов'язаних з критичною заборгованістю.

Список використаних джерел

1. Коммерческое право / Под ред. В. Ф. Попондопуло. – М.: Юристъ, 2003. – 661 с.
2. Шершеневич Г. Ф. Конкурсный процесс. – М.: "Статут", 2000. – 477 с.
3. Bankruptcy Code and Rules. – N.Y.: Matthew Bender & Co. Inc., 2000. – 685 p.
4. Бірюков О.М. Споживчі банкрутства: іноземний досвід / О.М. Бірюков // Правовий тиждень. – 2009. – № 49(175). – 8 грудня. – С. 11.
5. Див., наприклад, статті О.М. Бірюкова, в яких надаються як переваги введення процедур банкрутства фізичних осіб у чинне законодавство, так й застереження про необхідність це робити обережно: Бірюков О.М. Банкрутство громадян: за і проти / О.М. Бірюков // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2011. – № 11. – С. 60-65; Бірюков О.М. Доктрина "свіжий старт" у законодавстві країн Європейського Союзу / О.М. Бірюков // Право України. – 2012. – № 6. – С. 152-156.
6. Див. Матеріали круглого столу: Круглый стол "Банкрутство в Україні – механізм ухода от кредитов или цивилизованное средство прекращения бизнеса" [Електронний ресурс] // Финансы и банки. – 2009, 19 червня. – Режим доступу: <http://www.press-release.com.ua/announces/view/15694/>.
7. Kilborn J. J. Comparative Consumer Bankruptcy / Jason J. Kilborn. – Durham, NC: Carolina Academic Press, 2007. – 128 p.
8. Див.: Survey of Consumer Insolvency [Електронний ресурс] // Цільова група Світового банку експертів з питань банкрутства. – USA, Washington, 2011. – 11-12 January. – Режим доступу: <http://siteresources.worldbank.org/EXTGILD/Resources/Jan11-CI-Rouillon.pdf>.
9. Див.: Звіт Світового банку до регулювання банкрутства фізичних осіб [Електронний ресурс] // Робоча група Світового банку з регулювання банкрутства фізичних осіб. – USA, Washington: The World Bank, 2012. – Режим доступу: <http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/TOPICS/EXTLAWJUSTICE/EXTGILD/0,,contentMDK:23346097~menuPK:9022962~pagePK:4789622~piPK:64873779~theSitePK:5807555,00.html>.

А. Бирюков, д-р юрид. наук, проф.
КНУ імені Тараса Шевченка, Київ

БАНКРОТСТВО ФИЗИЧЕСКИХ ЛИЦ: РАЗРАБОТКА МЕЖДУНАРОДНЫХ СТАНДАРТОВ

Статья посвящена одной из самых новых концепций в современном частном праве – банкротствам физических лиц. Автор статьи обращается к процессу унификации норм права в этой новой сфере регулирования общественных отношений. В статье дается обзор деятельности Всемирного банка в сфере исследования существующих систем банкротства физических лиц и разработки рекомендаций для законодателей стран, которые имеют намерение ввести юридические процедуры банкротства физических лиц или усовершенствовать существующие системы регулирования этих правоотношений.

Ключевые слова: банкротство физических лиц, Всемирный банк, Кодекс США о банкротстве, несостоятельность, унификация норм права.

A. Biryukov, Doctor of Law, Professor,
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv

NATURAL PERSONS' BANKRUPTCY : DEVELOPMENT OF INTERNATIONAL STANDARDS

This article is devoted to one of the newest concepts of the private law – bankruptcy of natural persons. The author refers to the process of unification in this new sphere of regulation. The article provides for a review of the World Bank's activity in the sphere of analyzing of existing systems of natural persons' bankruptcy and development of recommendations for law-makers of the states where they intend to introduce legal procedures of natural persons' bankruptcy or improve existing systems.

Keywords: bankruptcy of natural persons, insolvency, the World Bank, unification, US Bankruptcy Code.

УДК: 341.232:004

І. Забара, канд. юрид. наук, доц.
КНУ імені Тараса Шевченка, Київ

СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОБМІНУ ІНФОРМАЦІЄЮ

У статті досліджуються питання, пов'язані із становленням і розвитком міжнародно-правового регулювання обміну інформацією. Автор аналізує тенденції у формуванні міжнародно-правових основ обміну інформацією, що склалися на межі 70-80 років ХХ сторіччя, а також сучасне міжнародно-правове регулювання обміну інформацією між суб'єктами міжнародного права.

Ключові слова: інформація, міжнародний обмін інформацією, міжнародно-правове регулювання обміну інформацією.

Важливим аспектом міжнародної інформаційної діяльності суб'єктів міжнародного права, є участь у міжнародному інформаційному обміні. Характерні для початкового періоду розвитку спорадичність і епізодичність, з часом були змінені на стійкі і тривалі відносини і виокремили обмін інформацією в самостійну область соціальних і міжнародних відносин. Це мало наслідком формування спеціальних норм, покликаних регулювати ці відносини. Забезпечення можливості розширення міжнародних обмінів інформацією, заснованих на дотриманні основних принципів міжнародного права, постало першочерговою задачею.

З часом, зміна бачення, місця і ролі інформації викликали зміни в міжнародних інформаційних відносинах. І одною з перших, кого торкнулися ці зміни, стала діяльність суб'єктів міжнародного права з міжнародного обміну інформацією. Саме тому особливої актуальності набуває розгляд питань, пов'язаних із міжнародно-правовим регулюванням обмінів інформацією, зокрема з позицій як формування міжнародно-правових основ обміну інформацією, так і сучасного бачення розвитку міжнародно-правове регулювання. На увагу заслуговує не тільки розгляд джерел, але й поглядів вчених на концептуальні засади правового регулювання обміну інформацією.

Перші доктринальні дослідження, пов'язані із міжнародно-правовим регулюванням обміну інформацією було розпочато у сімдесяті роки двадцятого сторіччя. Переважно вони торкалися питань міжнародно-правового регулювання міждержавних обмінів масовою інформацією і мали фрагментарний характер.

З часом, поява нових концепцій розвитку міжнародних інформаційних відносин викликала увагу до міжнародно-правового регулювання обміну інформацією як з практичної, так і теоретичної точок зору. Питання обміну інформацією стали дедалі частіше розглядатися з позицій вирішення окремих практичних питань в рамках

міжнародних організацій і у міждержавних відносинах. Особливу увагу проблемі міжнародно-правового регулювання обміну інформацією почали приділяти і представники доктрини – Ю.М. Колосов, О.М. Овсюк, І.І. Мисик, О.В. Собакина, О.В. Єрмішина, І.Н. Грязін, О.Г. Дніпровський, В.П. Талімончик, В.В. Єрмакова [1-11] та інші. Окремі положення міжнародного обміну інформацією досліджували Ю.Б. Кашлев, Г.М. Вачнадзе, В. Нелепін, М. Усубян [12-14] та інші.

Серед розглянутих авторами були питання щодо формування міжнародно-правових норм міжнародного обміну масовою інформацією, міжнародно-правових проблем обміну масовою інформацією та обміну інформацією, регулювання участі транснаціональних корпорацій у міжнародному обміні масовою інформацією. Певною мірою були досліджені питання ролі ООН у формуванні норм міжнародного обміну інформацією, та участі міжнародних організацій у регулюванні міжнародного обміну інформацією.

Проте залишаються недослідженими питання щодо міжнародно-правового регулювання обміну інформацією між суб'єктами міжнародного права, зокрема щодо об'єкту, порядку, умов обміну, правового режиму інформації.

Метою статті є дослідження міжнародно-правового регулювання інституту обміну інформацією. У зв'язку з цим вартим розгляду постають питання щодо становлення і розвитку міжнародно-правових обмінів інформацією, його умов, тенденцій розвитку.

Відомо, що обмін інформацією між суб'єктами міжнародного права відбувається досить тривалий час. Проте, дослідження інституту міжнародного обміну інформацією, протягом останніх десятиліть, на відміну від інших видів інформаційної діяльності мали вибірковий характер.

Для цього періоду характерним було те, що предметом дослідження завжди були питання міжнародно-правового регулювання масової інформації. В той же